

โรงพยาบาลเรณูนคร

ระดับเอกสาร : วิธีปฏิบัติเลขที่ : WP-IC-005

ฉบับที่ : 2 (ปรับปรุงครั้งที่1)

เรื่อง : : แนวทางปฏิบัติการป้องกันการติดเชื้อระบบทางเดินปัสสาวะจากการ
คาสายสวนปัสสาวะ

วันที่ : 16 ตุลาคม 2566

แผนก : งานพยาบาลควบคุมการติดเชื้อ

แผนกที่เกี่ยวข้อง : องค์กรแพทย์ / องค์กรพยาบาล

ผู้จัดทำ : .....

(...นางภาณินนุช เณธิชัย...)

ตำแหน่ง พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ

ผู้อนุมัติ : .....

(นายไพศาล พลโลก)

ตำแหน่ง นายแพทย์ชำนาญการ รักษาการในตำแหน่ง

ผู้อำนวยการโรงพยาบาลเรณูนคร

ผู้ทบทวน : .....

(นายสรวิศ ศรีสิงห์เดช)

ตำแหน่ง นายแพทย์ปฏิบัติการ

	วิธีปฏิบัติเลขที่ : WP-IC-005	ผู้จัดทำ : งานพยาบาลควบคุมการติดเชื้อ
	เรื่อง : แนวทางปฏิบัติการป้องกันการติดเชื้อระบบทางเดินปัสสาวะจากการคาสายสวนปัสสาวะ	หน้า : 1/5

วัตถุประสงค์ : เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติแก่บุคลากรในโรงพยาบาลราชบุรีในการป้องกันการติดเชื้อจากการสวนปัสสาวะ

นโยบาย : บุคลากรที่เกี่ยวข้องปฏิบัติตามแนวทางการป้องกันการติดเชื้อที่สัมพันธ์กับการใส่สายสวนปัสสาวะอย่างเคร่งครัด

ผู้รับผิดชอบ : องค์กรแพทย์ กลุ่มการพยาบาล กลุ่มงานเวชปฏิบัติครอบครัวและชุมชน

๑.ความหมาย การสวนปัสสาวะ (Urinary catheterization) หมายถึง การสอดใส่สายสวนผ่านทางท่อปัสสาวะเข้าไปในกระเพาะปัสสาวะ เพื่อระบายปัสสาวะออกสู่ภายนอก

๒.ข้อบ่งชี้ในการสวนปัสสาวะเป็นครั้งคราว (intermittent catheterization)

๑. ไม่สามารถปัสสาวะได้เองภายใน 6 – 8 ชม. หลังจากถ่ายปัสสาวะครั้งสุดท้าย
๒. ถ่ายปัสสาวะไม่ได้ กรณีได้รับบาดเจ็บบริเวณไขสันหลัง
๓. เก็บปัสสาวะส่งตรวจเพื่อเพาะหาเชื้อในผู้ป่วยที่ไม่สามารถถ่ายปัสสาวะได้เอง
๔. หาปริมาณของ Residual urine

๓.ข้อบ่งชี้การคาสายสวนปัสสาวะ (Indwelling catheterization)

๑. มีการอุดตันของท่อปัสสาวะ กรณีต่อมลูกหมากโต , ท่อปัสสาวะตีบแคบ
๒. ป้องกันการอุดตันของท่อปัสสาวะจากการมีก้อนลิ่มเลือดภายหลังจากผ่าตัดผ่านท่อปัสสาวะหรือจากมะเร็งกระเพาะปัสสาวะ
๓. ประเมินปริมาณปัสสาวะ เพื่อประเมินการทำงานของไต เช่น ผู้ป่วยช็อค
๔. ป้องกันผิวหนังเกิดการระคายเคืองจากปัสสาวะในผู้ป่วยที่กลั้นปัสสาวะไม่ได้ ไม่รู้สึกตัว

๔.อุปกรณ์

๑. ชุดสวนปัสสาวะปลอดเชื้อ ประกอบด้วย
  ๑. ถ้วยใหญ่สำหรับใส่ปัสสาวะ 1 ใบ
  ๒. ถ้วยเล็กใส่สำลี 6 – 8 ก้อน
  ๓. ก๊อช 2 แผ่น สำหรับใส่สารหล่อลื่น
  ๔. ผ้าสีเหลืองเจาะกลาง
  ๕. Non-tooth forcep 1 อัน
๒. สายสวนปัสสาวะตามขนาดเหมาะสม เลือกเส้นที่เล็กที่สุดที่ทำให้น้ำปัสสาวะไหลสะดวก
๓. Sterile normal saline
๔. สารหล่อลื่น sterile Jelly single pack
๕. ถุงมือปราศจากเชื้อ 1 คู่

	วิธีปฏิบัติเลขที่ : WP-IC-005	ผู้จัดทำ : งานพยาบาลควบคุมการติดเชื้อ
	เรื่อง : แนวทางปฏิบัติการป้องกันการติดเชื้อระบบทางเดินปัสสาวะจากการคาสายสวนปัสสาวะ	หน้า : 2/5

กรณีสวนปัสสาวะคา เตรียมสิ่งของเพิ่มเติม

๖. Syring บรรจุ sterile water ปริมาณตามที่ระบุไว้ที่ปลายสายสวนปัสสาวะ เช่น 10 -20 ml ในผู้ใหญ่ ในเด็ก 3 ml (สำหรับรายที่ต้องใส่สายสวนคา)

๗. Urine Bag

๘. พลาสเตอร์สำหรับตรึงสายสวนปัสสาวะ

๙. ชุดชำระอวัยวะสืบพันธุ์ (Flushing set) และ หม้อนอน

๕.วิธีการสวนปัสสาวะ

๑. ตรวจสอบชื่อ – สกุลผู้ป่วย , ประเมินสภาพผู้ป่วยก่อนสวนปัสสาวะ และแจ้งให้ผู้ป่วยทราบถึงความจำเป็นในการสวนปัสสาวะ

๒. ล้างมือให้สะอาดก่อนเตรียมของใช้ (Flushing set และ ชุดสวนปัสสาวะปราศจากเชื้อ)

๓. เตรียม flushing set (ใส่น้ำสบู่ใน set และเตรียมน้ำสำหรับล้างน้ำสบู่ออก)

๔. เตรียมชุดสวนปัสสาวะดังนี้

๑. เปิดชุดสวนปัสสาวะ แล้วคีบผ้าสีเหลืองเจาะกลางออกวางในผ้าห่อ

๒. เท sterile normal saline ใส่สำลีให้เปียกชุ่ม

๓. บีบสารหล่อลื่นทิ้งก่อนแล้วจึงบีบใส่ก๊อชอย่างน้อย 5ml เปิดชุดสวนตามเดิม

๕. นำของใช้มาที่เตียงผู้ป่วย

๖. กั้นม่านและปิดตาผู้ป่วย จัดให้มีแสงสว่างเพียงพอ

๗. ผู้ทำยืนข้างเตียงผู้ป่วยข้างที่ตนถนัด

๘ จัดทำในการสวน

- ผู้หญิงนอนหงายชันเข่า(Dorsal recumbent position)เท้าห่างกัน 2 ฟุต

- ผู้ชาย นอนหงาย (Dorsal position)

๙ ชำระอวัยวะสืบพันธุ์ภายนอกให้สะอาดด้วย flushing set

๑๐. ล้างมือแบบ Hygienic hand washing

๑๑ สวนปัสสาวะตามขั้นตอนต่อไปนี้

ในผู้ป่วยหญิง

๑. วางชุดสวนปัสสาวะระหว่างขาของผู้ป่วย เปิดผ้าห่อออก

๒. ฉีกซองสายสวนปัสสาวะใส่ไว้ในชุดสวนปัสสาวะ

๓. ใส่ถุงมือด้วยเทคนิคปลอดเชื้อ

	วิธีปฏิบัติเลขที่ : WP-IC-005	ผู้จัดทำ : งานพยาบาลควบคุมการติดเชื้อ
	เรื่อง : แนวทางปฏิบัติการป้องกัน การติดเชื้อระบบทางเดินปัสสาวะ จากการคาสายสวนปัสสาวะ	หน้า : 3/5

๔. คลี่ผ้าสีเหลืองมัจจะกลางคลุมอวัยวะสืบพันธุ์ภายนอก
๕. หยิบสายสวนปัสสาวะทาบปลายด้วยสารหล่อลื่นประมาณ 2 นิ้ว (ระวังไม่ให้อุดรูที่ปลายสาย) วางใส่ถ้วยใหญ่
๖. หยิบถ้วยเล็กที่ใส่สำลีมาใกล้ตัวผู้ป่วย
๗. ใช้ Forcep คีบสำลีชุบ sterile NSS ทำความสะอาดตามลำดับดังนี้
  - สำลีก้อนที่ 1 เช็ด mons pubis
  - สำลีก้อนที่ 2 เช็ด labia majora ด้านใกล้ตัวจากบนลงล่าง
  - สำลีก้อนที่ 3 เช็ด labia majora ด้านใกล้ตัวจากบนลงล่าง
  - สำลีก้อนที่ 4 เช็ด labia minora ด้านใกล้ตัวจากบนลงล่าง
  - สำลีก้อนที่ 5 เช็ด labia minora ด้านใกล้ตัวจากบนลงล่าง
  - ใช้มือข้างไม่ถนัด แหวก labia minora ออก ยกขึ้นเล็กน้อยจะเห็นรูเปิดของท่อปัสสาวะ
  - สำลีก้อนที่ 6 เช็ดรูเปิดท่อปัสสาวะแหวกค้างไว้(มือข้างนี้ไม่ปลอดภัย)
- ๘ ใช้ forcep คีบถ้วยเล็กออกไป วาง forcep และถ้วยเล็ก
- ๙ เลื่อนถ้วยใหญ่เข้ามาใกล้ผู้ป่วยแทน
- ๑๐ บอกให้ผู้ป่วยหายใจเข้าลึกๆยาวๆ แล้วใช้มือข้างที่ถนัดจับสายสวนปัสสาวะค่อยๆสอดสายเข้าไปในท่อปัสสาวะ ปลายสายวางไว้ในถ้วย จนมีปัสสาวะไหลออกมา (ลึกประมาณ 3 นิ้ว)
- ๑๑ เมื่อปัสสาวะหยุดไหลแล้วใช้มือกดเบาๆบนผ้าสีเหลืองมัจจะกลางบริเวณเหนือหัวหน่าวจนแน่ใจว่าไม่มีปัสสาวะ เพื่อให้ปัสสาวะไหลออกจนหมด
  - ๑๒ ถ้าเป็นการสวนทิ้ง ค่อยๆดึงสายสวนปัสสาวะออก ขณะดึงออก ถ้ามีปัสสาวะไหลออกมาให้ค้างไว้ก่อนรอนจนกระทั่งไม่มีปัสสาวะจึงดึงสายสวนออก
  - ๑๓ ถ้าคาสายสวนปัสสาวะ ภายหลังปัสสาวะไหลดี ไม่ต้องดึงสายสวนออก สอดสายสวนเข้าไปอีก 1 นิ้ว เพื่อให้แน่ใจว่าลูกโป่งอยู่ในกระเพาะปัสสาวะ
  - ๑๔ ใช้มือที่แหวก labia มาจับสายสวนปัสสาวะไม่ให้เลื่อน
  - ๑๕ ใส่ น้ำที่เตรียมไว้ทางหางที่เป็นแถบสี หากผู้ป่วยเจ็บปวดให้รีบดูดน้ำออก เนื่องจากลูกโป่งอาจอยู่ในท่อปัสสาวะ ให้สอดสายเข้าไปอีก จนแน่ใจว่าลูกโป่งอยู่ในกระเพาะปัสสาวะ
  - ๑๖ ต่อปลายสายสวนกับ Urine Bag ด้วยเทคนิคปลอดภัย

	วิธีปฏิบัติเลขที่ : WP-IC-005	ผู้จัดทำ : งานพยาบาลควบคุมการติดเชื้อ
	เรื่อง : แนวทางปฏิบัติการป้องกันการติดเชื้อระบบทางเดินปัสสาวะจากการคาสายสวนปัสสาวะ	หน้า : 4/5

๑๗. ตรึงสายสวนไว้ที่หน้าขาของผู้ป่วยเพื่อป้องกันการดึงรั้งและการระคายเคืองของท่อปัสสาวะจากการเลื่อนไปมาของสายสวน

๑๘. แขนง urine bag ให้อยู่ต่ำกว่าระดับกระเพาะปัสสาวะ ไม่วางติดพื้น

๑๙. บันทึกลักษณะปัสสาวะและการสวน ได้แก่ วันที่ เวลา เหตุผล ชนิดและขนาดของสายสวนปัสสาวะ สี กลิ่น จำนวนและสิ่งผิดปกติของปัสสาวะที่สวน

ในผู้ป่วยชาย

๑. ใช้มือข้างที่ไม่ถนัดจับองคชาตตั้งขึ้นท่ามุม 90 องศากับร่างกาย กรณีไม่ได้ขลิบหนังหุ้มปลาย ให้รัดหนังหุ้มปลายองคชาตลงมาจับค้างไว้
๒. ใช้มือจับ forcep คีบสำลีเช็ด
  - สำลีก่อนที่ 1 เช็ดบริเวณรูเปิดของท่อปัสสาวะ เช็ดวนจากกลางวนออกด้านนอก
  - สำลีก่อนที่ 2- 6 เช็ดองคชาตจากบนลงมารฐานองคชาตจนรอบ ห้ามเช็ดย้อนไปมา
  - ใช้ forcep คีบถ้วยเล็กออกมาวางด้านไกลผู้ป่วยและวาง forcep
๓. เลื่อนถ้วยใหญ่มาใกล้ผู้ป่วย บอกให้ผู้ป่วยหายใจเข้าลึกๆ ใช้มือจับสายสวนปัสสาวะค่อยๆสอดใส่สายสวนเข้าไปประมาณ 6 – 8 นิ้ว หรือเกือบสุดสายจนมีปัสสาวะไหลลงถ้วย แสดงว่าปลายสายอยู่ในกระเพาะปัสสาวะ เลื่อนมือที่จับองคชาตมาจับสายสวนให้อยู่กับที่
๔. ปฏิบัติเช่นเดียวกับในผู้ป่วยหญิง ตั้งแต่ 11-19 (แต่ปิดพลาสติกที่หน้าท้องน้อยแทนหน้าขา)

๖. การดูแลระหว่างคาสายสวนปัสสาวะดังนี้

- ๖.๑ ล้างมือแบบ Normal hand washing ก่อนและหลังสัมผัสสายสวนทุกครั้ง
- ๖.๒ ดูแลสายสวนปัสสาวะให้เป็นระบบปิดตลอดเวลาและให้ปัสสาวะไหลลงถุงรองรับปัสสาวะได้สะดวก สายต่อไม่พับงอหรืออุดตัน ถ้ามีการเคลื่อนย้ายผู้ป่วยให้หนีบสายสวนปัสสาวะ
- ๖.๓ เทปัสสาวะออกเมื่อมีน้ำปัสสาวะปริมาณ 3/4 ของถุงหรือในระยะเวลาที่กำหนด
- ๖.๔ หากถุงรองรับปัสสาวะหรือสายต่อรั่ว ให้เปลี่ยนถุงรองรับปัสสาวะและสายใหม่ทั้งคู่
- ๖.๕ การเทปัสสาวะใช้สำลีชุบ Alcohol 70% เช็ดปลายท่อก่อนและหลังเทปัสสาวะ รมั้ตระวังไม่ให้ท่อเปิดเทปัสสาวะสัมผัสกับภาชนะที่รองรับ
- ๖.๖ ทำความสะอาดบริเวณอวัยวะสืบพันธุ์ด้วยน้ำและสบู่ เช้า – เย็น และหลังถ่ายอุจจาระทุกครั้ง
- ๖.๗ ตรวจสอบการยึดตรึงของสายสวนที่หน้าขา/หน้าท้องเพื่อป้องกันการเลื่อนเข้าออก

	วิธีปฏิบัติเลขที่ : WP-IC-005	ผู้จัดทำ : งานพยาบาลควบคุมการติดเชื้อ
	เรื่อง : แนวทางปฏิบัติการป้องกัน การติดเชื้อระบบทางเดินปัสสาวะจาก การคาสายสวนปัสสาวะ	หน้า : 5/5

๗. การเปลี่ยนสายสวนปัสสาวะและถุงรองรับปัสสาวะ

๗.๑ เปลี่ยนเมื่อมีการอุดตันหรือรั่ว กรณีต้องคาสายสวนไว้นานๆจะกำหนดระยะเวลาการเปลี่ยนสายสวนที่เหมาะสม คือ ระยะเวลาที่นานที่สุดที่ไม่มีหินปูนเกาะมากจนเป็นอุปสรรคต่อการดึงสายสวนออก ดังนั้น การเปลี่ยนสายสวนในผู้ป่วยแต่ละรายให้ทดสอบซ้ำๆดังนี้

๗.๑.๑ คาสายสวน 2 สัปดาห์แล้ว เปลี่ยนใหม่ ถ้าไม่พบหินปูนที่ปลายสายสวน ครั้งต่อไปให้ลองเปลี่ยนเมื่อ 4 , 6 , 8 สัปดาห์ ตามลำดับ

๗.๑.๒ กำหนดระยะเวลาการเปลี่ยนสายสวนแต่ละคน

๗.๒ ใช้ถุงรองรับปัสสาวะในผู้ป่วยที่คาสายสวนปัสสาวะได้นาน 28 วัน (1 เดือน) โดยไม่ต้องเปลี่ยน ยกเว้นว่าจะมีปัญหา เช่น สายสวนหลุด ถุงขาด ถุงเก่ามาก

สิ่งที่ไม่ควรปฏิบัติ

- ๑ เปลี่ยนสายสวนปัสสาวะโดยไม่จำเป็น
๒. ส่งปัสสาวะเพาะเชื้อเป็นประจำ ตัดปลายสายสวนปัสสาวะส่งเพาะเชื้อหลังถอดสายสวน
๓. กำหนดเปลี่ยนถุงรองรับปัสสาวะโดยไม่จำเป็น เช่น เปลี่ยนทุก 3 วัน
๔. ทำความสะอาดอวัยวะสืบพันธุ์ด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อเป็นประจำโดยไม่มีข้อบ่งชี้

๗. เครื่องชี้วัด

๑. อัตราการติดเชื้อ CAUTI   ๐:๑๐๐๐ Cath.Days
๒. จำนวนการติดเชื้อ CAUTI ทั้งหมด / ระดับ E ขึ้นไป   ๐ ครั้ง
๒. อัตราอัตราการติดเชื้อ CAUTI ทั้งหมด/ระดับ E ขึ้นไปได้รับทบทวน/แก้ไข ร้อยละ ๑๐๐

เอกสารอ้างอิง

สถาบันบำราศนราดูร กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข.แนวปฏิบัติเพื่อป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาล.พิมพ์ครั้งที่ ๑.สำนักพิมพ์อักษรกราฟฟิกแอนด์ดีไซน์ นนทบุรี .๒๕๖๓.

กำธร มาลาธรรม และยงค์ รุ่งเรือง .คู่มือปฏิบัติการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาล. พิมพ์ครั้งที่ ๒ นนทบุรี: สถาบันบำราศนราดูร . กระทรวงสาธารณสุข ,๒๕๖๐.